

Grinc, Jaroslav: Právo pro politology. Praha: Grada Publishing, 2010, 160 stran, ISBN: 80-247-2921-3.

Robert Zbiral¹

Politika a právo jsou v mnoha ohledech dvě strany jedné mince. Je proto překvapivé, jak jsou to pro mnoho studentů i praktiků obou oborů oddělené světy. Právníci se obvykle snaží předstírat, že právo je na politice autonomní, politologii pak pojmají jako „pavědu“ prizmatem komentátorů denních událostí v televizi. Naopak znalosti práva u většiny politologů jsou minimální, tento právní nihilismus se pak nemůže neprojevit v jejich myšlení, kdy jimi nabízená řešení jsou často v rozporu s platným právním řádem, nejkuli základy moderního pojetí právního státu. Uvedená pozorování samozřejmě nejsou absolutní a mohl bych zde vyjmenovat řadu odborníků, kteří úspěšně onu mezeru překonávají,² po mém soudu ale situace rozhodně ideální není. Byl jsem proto potěšen, když se mi dostala do rukou recenzovaná kniha, jejíž název napovídal, že by se mohla stát jedním ze základních kamenů snížení poukazovaného deficitu alespoň u jedné skupiny.

Publikace Jaroslava Grince je útlá a i on sám v úvodu přiznává, že na vymezeném prostoru je velmi obtížné poskytnout koherentní obraz tak širokého odvětví, jakým právo je. V tom má určitě pravdu, z toho důvodu je klíčové zvolit správnou koncepci zpracování tématu. Osobně si jich umím představit několik. Jednou z nich by mohlo být stručné představení všech oborů práva, včetně soukromoprávních disciplín (např. občanské právo), alternativně se lze podrobněji soustředit na politologům bližší veřejnoprávní obory, zvláště pak státovědu a ústavní právo. Grinc ale jakoukoliv koncepci neřeší, cílem knihy je „pouze rámcově vysvětlit jednotlivé právní pojmy pokud možno srozumitelným způsobem“ (s. 7). Takto neurčitě definovaný záměr rozhodně čtenáři neprozradí, kvůli čemu si vlastně knihu má pořídit.

Když svou koncepci neprozradí autor, je recenzent (čtenář) nucen odhalit ji sám. Pohled do obsahu napovídá, že Grinc inklinuje k druhému pojetí, jak právo politologům přiblížit. Úvodní čtyři kapitoly rozebírají základní pojmy práva a vztah státu, jednotlivce a společnosti,

¹ Kontakt: Katedra politologie a společenských věd, Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Tř. 17. listopadu 8, 771 11 Olomouc; e-mail: robert.zbiral@upol.cz.

² Případný seznam jmen by byl nutně výběrový, proto ho raději neuvádím vůbec.

politiky a práva. Pátá kapitola se věnuje demokracii a volbám, šestá mezinárodnímu právu a konečně poslední Evropské unii. Z přehledu je zřejmé, že výběr témat je arbitrární a chybí mu vnitřní soudržnost. Proč téměř čtvrtinu publikace zabírá problematika mezinárodního práva, ale ústavním základům ČR není věnován ani odstavec? Rovněž úroveň podkapitol postrádá logiku a obsah textu tak neodpovídá tomu, co slibuje název kapitoly. Tak například titul čtvrté kapitoly zní „Právní stát a lidská práva“, což je samo o sobě zavádějící spojení, neboť univerzálnost konceptu lidských práv je do značné míry na právním státu nezávislá. Mimo to je sem ale zařazena rozsáhlá podkapitola „Soudnictví“, ve které je představena soustava soudů v ČR. Ptám se, proč zrovna zde? Ochraňují snad lidská práva pouze soudy? Jsou snad jedinými subjekty právního státu?

I vzájemně neprovázaný sled (pod)kapitol by mohl užitečně posloužit jako encyklopedie, pokud by každá z částí sdělovala informace ucelenou a informativně hodnotnou formou. Naneštěstí zpracování samotného textu je ještě horší než osnova. Grinc není schopen zachovat jednotný přístup ani úroveň analýzy, pokud tedy tento termín je vůbec možné v souvislosti s hodnocenou publikací použít. Některé části či odstavce se orientují specificky na ČR, jiné jsou obecné, jednou je marginální věc vysvětlována podrobně, jindy je důležitá skutečnost odbyta jednou větou, střídán je čistě politologický styl argumentace s právnickým vyjadřováním, například ve formě opakování celých paragrafů zákonů. Upozorňuji, že zmíněné kontrasty a do očí bijící rozdíly nejsou pouze mezi jednotlivými podkapitolami, ale běžně i mezi odstavci nebo v jejich rámci. Mnohé skutečnosti jsou pravidelně několikrát opakovány, někdy naprosto shodnými slovy, viz například výčet aktů, které jsou vyhlašovány ve Sbírce zákonů, pro jistotu uvedený na stranách 40 až 42 třikrát. Jindy je naopak stejná věc argumentována protichůdně, takže Ústavní soud ČR může zároveň plnit „zásadní, významnou a trvalou kontrolu ústavnosti“ (s. 76), aby o dvě strany dříve měl „na rozdíl od ústavních soudů jiných právních států až nepřirozenou pravomoc“ a autor ho odsoudil jako hrozbu demokratického vývoje. V nastalém zmatku není v lidských silách se vyznat a garantuji, že přečtení kterékoliv kapitoly má záporný vliv na objem obdržených znalostí k tématu.

K předešlému dojmu přispěje neuvěřitelný počet faktických chyb, kterými je text protkán. Některé jsou spíše úsměvného rázu, za všechny lze zmínit tvrzení, že v Evropě nastoupil feudalismus ve 20. století (s. 17), což by jistě bylo podezřelé i absolventu prvního stupně ZŠ. Neznalý a nekriticky smýšlející čtenář by ale již mohl kupříkladu uvěřit, že akty EU jsou finální a nelze je vykládat (s. 52), že „právní argumentace může být (...) zákonem omezena“ (s. 54), či že

zákon je schopen říci, „co je dobré a co zlé či špatné, a tak vytvořit ideální normativní řád“ (s. 68). Na každé straně lze najít podobných chyb a sporných výroků několik.

Práce se zdroji prakticky neexistuje, Grinc jako by se nemohl rozhodnout, zda průběžně citovat (jak je běžné), nebo nikoliv (jak je v ČR u některých učebnic neblahým, ale akceptovaným zvykem). Výsledkem je 20 odkazů umístěných pouze v první části knihy (sic!), u kterých nikdo nemá šanci určit, z jakého důvodu bylo citováno v daných případech a v jiných nikoliv. Na konec knihy byl včleněn seznam literatury, opět se lze jen dohadovat, proč v něm jsou zrovna dané tituly, svým záběrem sahající od Vzpoury davů Ortegy y Gassetta po článek pojednávající o přistoupení ES k Haagské konferenci o mezinárodním soukromém právu. Tu je ale třeba se autora zastat, jestliže je totiž seznam nazvaný „Použitá a vybraná literatura“, bylo jistě jeho právem do něj „vybrat“ cokoli, co mu bylo milé. Snad to pochopí i někdo jiný.

Po formální stránce text nesplňuje ani základní požadavky kladené na podobný typ publikací. Jazyková úroveň je odstrašující. Málokdy se vidí takto neobratný, na mnoha místech logiku popírající a jakoby z cizího jazyka automatickým překladačem vyprodukovaný styl vyjadřování. Ještě méně pochopení mám pro pravopisné chyby, interpunkce je pro autora nejspíše *terra incognita* a vyskytují se i takové perly, jakou nesporně je nevnímání shody podmětu s přísudkem. Vizualní úprava textu připomíná seminární práce ze středních škol. Jednou je odstavec dlouhý jednu řádku, jindy celou stranu, před odrážkami mezery jsou i nejsou, logický klíč pro použití tučného fontu by neprohlédl ani Kurt Gödel. V této souvislosti je nutné poukázat též na roli nakladatelství, chápu, že kniha nemusí mít odborné recenzenty, deficitů publikace by si ale po mém soudu musel všimnout každý redaktor při zběžném pročtení, neřkuli standardních vydavatelských úkonech. Je to jen další ukázka toho, co lze dnes v ČR bez problémů vydat a na trhu uplatnit.

Nerad bych, aby si čtenář myslel, že se recenze snažila jednotlivě „vypíchnout“ problematické aspekty textu. Mým záměrem proto bylo nabídnout mu bližší pohled na jednu z částí ve své úplnosti. Namátkově jsem zvolil kapitolu 5.3, nazvanou „Referendum v České republice“ (s. 85-86). Počet jazykových hrubek, logických nesmyslů, protichůdných tvrzení i faktických chyb je stejný jako ve zbytku publikace, přesto (nebo spíše právě proto?) jsem dlouho přemýšlel, jak pochybení systematicky přiblížit. Odpověď jsem našel ve chvíli, když jsem přes Google zjišťoval, jestli termín referendum skutečně latinsky znamená „to, co musí být odkázáno“. Pro pořádek dodávám, že nikoliv, správný překlad by zněl „to, co musí být předloženo“. Mnohem důležitější je však skutečnost, že v knize obsažené spojení na mě vypadlo

z české wikipedie. Odtud už byl jen krok k šokujícímu zjištění, že aniž by na wikipedii byl kdekoliv odkaz (sic!), z tohoto zdroje pochází odhadem 80 % údajů v kapitole 5.3 (srv. on-line text <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Referendum>>, citováno k 28. září 2010), včetně ve zdroji obsažených chyb.³ Přiznávám se, že v tuto chvíli jsem ztratil sílu „Právu pro politology“ dále věnovat svůj čas, a proto pro jistotu uvádím, že recenze je založena na přečtení pouze stran 5 až 86. Nechtěl jsem ani zpětně zjišťovat, zda se předchozí části textu vyznačují podobně flagrantním plagiarismem. Upřímně: vůbec bych se nedivil.

K zakončení recenze raději místo vlastního hodnocení, které by odborný časopis nemusel unést, použiji slova samotného Grince, totiž poslední větu právě z kapitoly 5.3, která zní: „Laskavý občan si na toto téma jistě udělá vlastní úsudek.“, a citát Benjamina Franklina, který je, kdo ví z jakého důvodu, uveden jako motto knihy (s. 7): „Zkušenost je tvrdý učitel, ale pitomci nebudou mít jiného.“⁴

Addendum: Čtenáři je jistě zřejmé, že zde jen obtížně najde v recenzi obvyklé věty, komu lze publikaci doporučit. S ohledem na mé moralizování z úvodu o nedostatečném právním povědomí politologů si dovolím poukázat na jiné zdroje, které by mohly být zájemcům o téma užitečné. Pokud je jejich zájmem získat přehled o právních teoriích státu a jeho základech, nepřekonáno zůstává dílo Pavla Höllandera, toho času v druhém, rozšířeném vydání (*Základy všeobecné státovědy*, Plzeň, Aleš Čeněk, 2009). Jestliže chtějí získat základní orientaci v pozitivněprávních disciplínách (českém platném právu), pak necht' si odmyslí ne zrovna slibný název a zvolí *Základy práva pro střední a vyšší odborné školy* (Šíma, Alexander – Suk, Milan, 10. vydání, Praha, C. H. Beck, 2010).

³ Na nepřipustnosti daného postupu by nezměnilo nic ani to, kdyby snad byl J. Grinc pisatelem hesla na wikipedii, nehledě na to, že takové autorství je téměř nemožné prokázat.

⁴ Pro jistotu znovu připomínám, že se jedná o Grincův vlastní (nepřesný) překlad z originálu, který zní „Experience is a dear teacher, but fools will learn at no other.“